

دانشکده پزشکی – گروه فیزیولوژی

طرح دوره مربوط به فیزیولوژی کلیه

تعداد واحد: ۰/۷ واحد نظری و ۰/۱ عملی
مدت زمان ارائه درس: یک ترم

نام دوره: فیزیولوژی کلیه
مقطع: علوم پایه

پیش نیاز: فیزیولوژی سلول
مسئول برنامه: معاون آموزشی

اهداف آموزشی:

الف- جلسات نظری:

هدف کلی شماره (۱): فیزیولوژی مایعات بدن

- ۱- اهمیت آب را برای یک موجود زنده بیان کند.
- ۲- مقدار آب بدن و عوامل موثر بر میزان آن را بیان کند
- ۳- چگونگی توزیع آب در بدن انسان را توضیح دهد.
- ۴- روش رقیق سازی و مواد مورد استفاده برای اندازه گیری حجم مایعات بدن را بیان کند.
- ۵- اصل ایزواسموتیک را بیان کند.
- ۶- مواد مهم توزیع یافته در بخشهای مختلف بدن را نام ببرد
- ۷- علل متفاوت بودن اختلافات غلظت مواد در بخشهای مختلف را بیان کند.
- ۸- مفاهیم اسمولاریته و اسمولالیته را درک کند.
- ۹- اصل گیبس دونان را بیان کند.
- ۱۰- خصوصیات حاصل از اصل گیبس دونان را بیان کند

- ۱۱- نیروهای استارلینگ موثر در مبادلات مویرگی را توضیح دهد.
- ۱۲- نقش مهم عروق لنفاوی را بیان کند.
- ۱۳- خیز را تعریف کرده و علل مهم خیز را نام ببرد.
- ۱۴- تغییرات حجم و اسمولالیته مایعات بدن را بدنبال ورود و خروج محلول با اسمولالیته مختلف توضیح دهد.

هدف کلی شماره (۲): ساختمان کلیه، تولید و دفع ادرار

- ۱- حداقل ده عمل کلیه را نام ببرد.
- ۲- اختلالاتی را که بدنبال آسیب کلیه‌ها می‌توانند در بدن ایجاد شوند بیان کند.
- ۳- ساختمان ماکروسکوپی کلیه را توضیح دهد
- ۴- واحد عملی کلیه را اسم برده و ساختمان آنرا توضیح دهد.
- ۵- ساختمان نفرون را با جزئیات آن رسم کند.
- ۶- عروق کلیوی را به ترتیب انشعابات آن اسم ببرد.
- ۷- دو نوع نفرونهای قشری و مجاور مرکزی را تعریف نموده و اختلافات آنها را بیان کند.
- ۸- وظیفه اصلی نفرونهای مجاور مرکزی را بیان کند.
- ۹- جریان معکوس را تعریف کند.
- ۱۰- دستگاه مجاور گلومرولی و وظیفه آنرا بیان کند.
- ۱۱- سلولهای موجود در دستگاه مجاور گلومرولی با اعمال آنها را توضیح دهد .
- ۱۲- عصب گیری کلیه را توضیح دهد.
- ۱۳- خلاصه‌ای از روندهای پایه‌ای کلیه را شرح دهد.
- ۱۴- کسر تصفیه‌ای و کسر کلیوی را تعریف کند.
- ۱۵- قسمت‌های مختلف مجاری ادراری را نام ببرد.
- ۱۶- خصوصیت مهم عضله صاف دتروسور را بیان کند.
- ۱۷- چگونگی عصب گیری مجاری ادراری را شرح دهد.
- ۱۸- رفلکس ادراری را بیان کند.
- ۱۹- کنترل ارادی دفع ادرار را شرح دهد.
- ۲۰- اختلالات مهم دفع ادرار را نام ببرد.

هدف کلی شماره (۳): تصفیه گلومرولی، جریان خون کلیه و تنظیم آنها

- ۱- روندهای پایه کلیه را اسم برده و آنها را تعریف کند.
- ۲- مسیرهای جریان خون در کلیه و نفرون را با رسم شکل نشان دهد.
- ۳- مقدار و ترکیب مایع تصفیه شده را توضیح دهد.
- ۴- تفاوت‌های جزئی میان مایع تصفیه شده با پلاسما را بیان کند.
- ۵- بار تصفیه ای یک ماده را محاسبه کند.
- ۶- لایه‌های مختلف سد تصفیه‌ای همراه با خصوصیات آنها را بیان کند.
- ۷- علل مهم ممانعت کننده از تصفیه پروتئین‌های درشت مثل آلبومین را به ترتیب اهمیت بیان کند.
- ۸- نیروهای موثر در تصفیه گلومرولی را اسم ببرد.
- ۹- تفاوت نیروهای استارلینگ میان مویرگهای کلیوی با مویرگهای خارج کلیوی را توضیح دهد.
- ۱۰- عوامل موثر بر میزان تصفیه گلومرولی را اسم ببرد.
- ۱۱- تغییرات دو مرحله‌ای GFR را بدنبال افزایش مقاومت شریانیچه و ابران توضیح دهد.
- ۱۲- مکانیسم های خود تنظیمی را اسم ببرد.
- ۱۳- فیدبک توبولی - گلومرولی را شرح دهد.
- ۱۴- عوامل آزاد کننده رنین از سلولهای مجاور گلومرولی را شرح دهد.
- ۱۵- چگونگی تولید آنژیوتنسنین و اثرات آن در کلیه را بیان کند.
- ۱۶- مکانیسم خود تنظیمی جریان خون مناطق عمقی مدولا را در شرایط غیر طبیعی مثل نارسایی قلب توضیح دهد.

هدف کلی شماره (۴): بازجذب و ترشح توبولی

- ۱- مراحل بازجذب آب و کریستالوئیدها در توبول پروگزیمال را به ترتیب توضیح دهد.
- ۲- مکانیسم و درصد بازجذب مواد مختلف در توبولها را بیان کند.
- ۳- خصوصیات مربوط به انتقال بواسطه حامل پروئینی را نام ببرد.
- ۴- حداکثر انتقال و آستانه کلیوی را توضیح دهد.
- ۵- علت گلیکوزوری را که قبل از رسیدن بارتوبولی گلوکز به حداکثر انتقال اتفاق می افتد بیان کند.
- ۶- چگونگی بازجذب پروتئین ها را بیان کند.
- ۷- عوامل موثر مهم در بازجذب و یا ترشح اسیدها و بازهای ضعیف را توضیح دهد.
- ۸- تعادل گلومرولی - توبولی و برخی عوامل مهم موثر در آن را شرح دهد.
- ۹- کلیرنس پلاسمایی را تعریف کرده و چگونگی محاسبه آنرا بیان کند.

- ۱۰- مواد مورد استفاده برای اندازه گیری میزان تصفیه گلوامرولی و جریان خون کلیوی را اسم ببرد.
- ۱۱- روابط مابین کلیرنس اینولین و کلیرنس دیگر مواد را درک کند.
- ۱۲- غلظت مواد تصفیه شده در طول توبولها را شرح دهد.

هدف کلی شماره (۵): تغلیظ و رقیق سازی ادرار، تنظیم اسمولالیتیه و حجم مایعات خارج سلولی

- ۱- دفع اجباری و اختیاری آب را توضیح دهد.
- ۲- وضعیت اسمزی بافت قشری و مرکزی کلیه را توضیح دهد.
- ۳- سیستم چند برابر کننده جریان مخالف برای ایجاد گرادیان مرکزی را بیان کند.
- ۴- نقش اوره در ایجاد گرادیان مرکزی را بیان کند.
- ۵- نقش مویرگهای مستقیم در حفظ گرادیان مرکزی را بیان کند.
- ۶- سرنوشت مایع تصفیه شده در طول توبولها را در دو حالت حضور و عدم حضور هورمون ضد ادراری توضیح دهد.
- ۷- مهمترین مواد موجود در ادرار غلیظ و رقیق را نام ببرد.
- ۸- محل و مکانیسم اثر هورمون ضد ادراری را توضیح داده و واکنش متقابل این هورمون با پروستا گلاندینها را بیان کند .
- ۹- کلیرنس اسمولی و کلیرنس آب آزاد را درک نموده و روابط ریاضی آنها را بیان کند.
- ۱۰- اهمیت حفظ حجم آب و اسمولالیتیه پلاسما و مایعات بدن را بیان کند.
- ۱۱- رابطه متقابل بین حجم آب و اسمولالیتیه پلاسما و مایعات بدن را توضیح دهد.
- ۱۲- توضیح دهد که چرا غلظت سدیم پلاسما را می توان نماینده اسمولالیتیه پلاسما و مایعات بدن محسوب نمود.
- ۱۳- عوامل تغییردهنده اسمولالیتیه مایعات بدن را نام ببرد.
- ۱۴- عوامل تغییر دهنده حجم آب بدن و بدنبال آن تغییر اسمولالیتیه پلاسما را بیان کند.
- ۱۵- گیرنده های اسمزی و حجمی را توضیح داده و خصوصیات مربوط به آنها را بیان کند.
- ۱۶- محل تولید ، ذخیره ، چگونگی آزاد شدن، مکانیسم و محل اثر ADH را توضیح دهد.
- ۱۷- چگونگی تنظیم حجم آب بدن را از طریق گیرنده های حجمی و مرکز تشنگی توضیح دهد.
- ۱۸- عوامل موثر بر ترشح هورمون ضد ادراری و تحریک مرکز تشنگی را نام ببرد.
- ۱۹- بیماری دیابت بی مزه حاصل از عدم ترشح هورمون ضد ادراری بشناسد.
- ۲۰- عوارض حاصله از ترشح توموری هورمون ضد ادراری را بیان کند.

هدف کلی شماره (۶): تنظیم کلیوی پتاسیم، کلسیم، فسفات و منیزیم، مکانیسمهای کنترل حجم خون و مایع خارج

سلولی

- ۱- توزیع طبیعی پتاسیم بدن را بیان کند.
- ۲- چگونگی تبدلات غشایی پتاسیم را بیان کند.
- ۳- عوامل موثر در تنظیم داخلی پتاسیم را بیان کند.
- ۴- مکانیسمهای پایه کلیوی برای پردازش پتاسیم در قطعات توبولی نفرون را توضیح دهد.
- ۵- مقادیر پتاسیم ورودی و خروجی را بداند و رابطه بین آن دو را درک کند.
- ۶- محل اصلی ترشح پتاسیم را نام برده و عوامل موثر بر میزان ترشح را بیان کند.
- ۷- مکانیسم و محل اثر هورمون آلدوسترون را بیان کند.
- ۸- اختلاف پتانسیل ترانس اپی تلیال را توضیح داده و عوامل موثر بر مقدار آنرا توضیح دهد.
- ۹- نقش دیورتیکها بر مقدار دفع کلیوی پتاسیم را بیان کند.
- ۱۰- اعمال مهم کلسیم، فسفات و منیزیم در بدن را نام ببرد.
- ۱۱- میزان تصفیه گلومرولی این یونها را با توجه به اتصال آنها به پروتئینهای پلاسمایی توضیح دهد.
- ۱۲- عوامل موثر بر دفع کلیوی کلسیم را نام ببرد.
- ۱۳- نقش هورمون پاراتورمون در کنترل کلسیم و فسفات مایعات بدن را بیان کند.
- ۱۴- توضیح دهد چرا یون سدیم مهمترین ماده اسمزی مایعات بدن است.
- ۱۵- در یک فرد سالم چرا یون پتاسیم، گلوکز و یا اوره جزو مواد اسمزی محسوب نمیشوند.
- ۱۶- راههای کنترل غلظت سدیم مایعات بدن را اسم ببرد.
- ۱۷- عملکرد نفرون در مورد سدیم را بیان کند.
- ۱۸- سه مکانیسم کنترل کننده غلظت سدیم مایعات بدن را توضیح دهد.
- ۱۹- ناتریورز و دیورز فشاری را توضیح دهد.
- ۲۰- توضیح دهد که چرا تغییرات میزان تصفیه گلومرولی و سیستم رنین-آنژیوتنسنین-آلدوسترون در تنظیم سدیم بدن ضعیف میباشد.
- ۲۱- فرار آلدوسترونی را بیان کند.
- ۲۲- تغییرات بوجود آمده در سندروم ترشح نابجای ADH را با توجه به مکانیسم ناتریورز و دیورز فشاری توضیح دهد.
- ۲۳- نقش ناتریورز و دیورز فشاری در کنترل حجم و فشار خون توضیح دهد.

هدف کلی شماره (۷): نقش کلیه در تنظیم pH مایعات بدن

- ۱- اسید و باز را تعریف کند.
- ۲- غلظت طبیعی یون هیدروژن در مایعات بدن را بیان کند.
- ۳- اسیدهای مهم تولید شده در بدن را نام ببرد.
- ۴- اهمیت سیستمهای کنترل کننده PH مایعات بدن را بیان کند.
- ۵- بافرهای مهم داخل و خارج سلولی را نام ببرد.
- ۶- معادله هندرسون هاسلباخ را بیان نموده و اهمیت آنرا در تعریف بافر توضیح دهد.
- ۷- خصوصیات یک بافر خوب را نام ببرد.
- ۸- عملکرد بافر بیکربناتی در سیستم باز (Open system) را توضیح دهد.
- ۹- نقش سیستم تنفسی در کنترل PH را توضیح دهد.
- ۱۰- عملکرد کلیه ها بر روی بیکربنات را توضیح دهد.
- ۱۱- چگونگی باز جذب و تولید بیکربنات بوسیله کلیه را توضیح دهد.
- ۱۲- توضیح دهد چگونه کلیه PH قلیایی را کنترل مینماید.
- ۱۳- اسید تیتره تولید شده در نفرون را توضیح دهد.
- ۱۴- بافرهای مهم مایع توبولی را با توجه به اهمیت آنها توضیح دهد.
- ۱۵- چرخه آمونیاک را در نفرون کلیه توضیح دهد.
- ۱۶- اسیدوز و آلکالوز را تعریف نموده و انواع آنرا نام ببرد.
- ۱۷- علل اسیدوز و آلکالوز تنفسی و متابولیک را نام ببرد.
- ۱۸- چگونگی جبران اسیدوز و آلکالوز حاد را بیان کند.
- ۱۹- تغییرات فشار دی اکسید کربن و غلظت بیکربنات را در شرایط مزمن و حاد اسیدوز و آلکالوز بیان کند.

ب- جلسات عملی:

هدف کلی شماره (۱): تعیین مقاومت غشاء گلبولی

در پایان جلسه دانشجو باید بتواند :

- ۱- اساس آزمایش همولیز را بداند
- ۲- روش تهیه محلولهای ایزوتونیک و هیپوتونیک و هیپرتونیک و کاربرد هر کدام را بداند.
- ۳- با همگروهی های خود آزمایش تعیین مقاومت غشاء گلبولی را انجام دهد.
- ۴- نتیجه آزمایش را تفسیر نماید.
- ۵- وسایل مربوط به آزمایشها را تشخیص دهد.

روش آموزشی

آموزش در کلاسهای نظری به روش سخنرانی و با استفاده از وسایل کمک آموزشی (ویدیو پروژکتور) انجام می گیرد. برای ایجاد انگیزه بیشتر در دانشجویان پرسش و پاسخ نیز انجام می شود. آموزش اصول پایه مطالب در کلاسهای عملی نیز به روش سخنرانی و با استفاده از وسایل کمک آموزشی (اسلاید و ویدیو پروژکتور) انجام می گیرد و سپس به منظور کسب مهارت زیر نظر اساتید آزمایشات انجام و نتایج توضیح و تفسیر می گردد.

شرایط اجرا

امکانات آموزشی

سالن سخنرانی

وسایل و تسهیلات کمک آموزشی

آزمایشگاههای مجهز

آموزش دهندگان

اساتید گروه فیزیولوژی

منابع درسی

فیزیولوژی پزشکی گایتون چاپ سال ۲۰۱۶

فیزیولوژی پزشکی گانونگ چاپ سال ۲۰۱۰

ارزشیابی

نحوه ارزشیابی

ارزشیابی مباحث نظری به صورت آزمون کتبی است. ارزیابی مهارتها با روش OSPE صورت می گیرد.

مقررات

حداقل نمره قبولی ۱۰

تعداد دفعات مجاز غیبت در کلاس ۱ جلسه